

การจัดระบบองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของ ชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

Knowledge Organization Systems of Cultural for Beliefs, Traditions and Rituals of the Tai Yuan in Chiang Rai Province

วรลักษณ์ โมสิกรัตน์^{1,*} และ ชัยวัฒน์ นันทศรี¹

Waralak Mosikarat^{1,*} and Chaiwat Nantasri^{1,*}

¹ สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย; Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Thailand.

* Corresponding author email: waralak_mosi@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และเพื่อพัฒนาฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

วิธีการศึกษา: ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการจัดการความรู้แนวคิวดวงจรความรู้ (SECI Model) สัมภาษณ์เชิงลึกและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากนักวิชาการ ผู้รู้พื้นถิ่น และชาวไทยวน พัฒนาฐานความรู้โดยออกแบบระบบการจัดการฐานข้อมูลและเว็บไซต์เพื่อจัดเก็บและกระจายองค์ความรู้ และประเมินคุณภาพฐานความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อค้นพบ: กระบวนการจัดการความรู้แนวคิวดวงจรความรู้ (SECI Model) ทำให้สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทำให้ง่ายต่อการพัฒนาฐานความรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมสำหรับการจัดเก็บองค์ความรู้ที่สามารถปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว สามารถกระจายองค์ความรู้ได้กว้างขวาง และเกิดการเรียนรู้หมุนวนกลับเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวตนได้

การประยุกต์ใช้จากการศึกษา: ใช้เป็นแหล่งจัดเก็บและเผยแพร่สารสนเทศทางวัฒนธรรมของชาวไทยวนเพื่ออนุรักษ์องค์ความรู้ดั้งเดิมและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่คนรุ่นหลังสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ง่าย ทำให้เข้าใจถึงความเป็นมาของชนชาติพันธุ์ของตน เกิดจิตสำนึกในการสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่ไม่สูญหายไป

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ ฐานความรู้ องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ชาวไทยวน

Abstract:

Purpose: This study aims to study, collect and develop the cultural knowledge on the beliefs, traditions and rituals of the Tai Yuan people in Chiang Rai Province.

Methodology: This research employs the knowledge management process, specifically the SECI Model, to facilitate the knowledge cycle. It involves synthesizing pertinent documents and research, along with gathering field data through in-depth interviews conducted with Academics, Local knowledge experts, and the Tai Yuan community. Additionally, the research aims to develop a comprehensive knowledge base by designing a proficient database management system and an accessible website for the purpose of storing and disseminating knowledge for widespread utilization. Furthermore, the quality assessment of the knowledge base will be conducted by experts in both cultural and information technology domains.

Findings: The knowledge management process on the concept of knowledge cycle (SECI Model) makes it possible to create new knowledge in relation to the beliefs, traditions and rituals of the Tai Yuan people in Chiang Rai Province. This model is straightforward to implement when developing a knowledge base that systematizes an effective and suitable body of knowledge. It enables the storage, maintenance, and improvement of content, facilitating easy and quick access to information. Consequently, it effectively disseminates knowledge widely, fostering an environment conducive to continuous learning, which, in turn, can be deeply ingrained within individuals.

Applications of this study: It is used to store and disseminate cultural information of the Tai Yuan people. In order to preserve the original knowledge and create new knowledge for generations easy to learn and understand the origins of their people, it is necessary to create awareness of cultural continuity is essential to ensure the perpetuation of their heritage, thus preventing its loss over time.

Keywords: Knowledge management, Knowledge base, Cultural Knowledge, Tai Yuan

1. บทนำ

กระแสการอนุรักษ์องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมของประเทศที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานให้คงอยู่ไม่ให้สูญหายไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่เกิดจากการผันแปรของเศรษฐกิจและกระบวนการทางการเมืองในยุคปัจจุบัน กำลังเป็นที่น่าสนใจของนักวิชาการในหลายศาสตร์สาขาวิชา รวมถึงผู้นำประเทศที่เริ่มให้ความสำคัญในการกระตุ้นคนในประเทศ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ให้หันมาศึกษาถึงภูมิหลังและเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ตนเอง เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดความหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ซึ่งส่งผลต่อการดำรงคงอยู่ของประเทศชาติ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญขององค์กรทางด้านวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุดหรือแหล่งบริการสารสนเทศ ในการรวบรวม จัดเก็บ และเผยแพร่องค์ความรู้ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษให้ขยายไปสู่วงกว้าง เพื่อสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้ แนวคิดการจัดการความรู้จึงถูกนำมาใช้ในการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมอันเกิดจากความคิด ประสบการณ์ และความเชื่อ ที่เชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิตของชนชาติพันธุ์นั้น ๆ รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นไปสู่รุ่น โดยการรวบรวม และจัดเก็บองค์ความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจายในตัวบุคคล ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังลึก แล้วนำมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรให้อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ให้กลายเป็นความรู้ที่ชัดเจน และสามารถหมุนเวียนความรู้นั้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการความรู้ ตามแนวคิดวงจรความรู้ (Knowledge Spiral หรือ SECI Model) โดยนักจัดการความรู้ชาวญี่ปุ่นที่ชื่อ Kujiro Nonaka และ Hirotaka Takeuchi (Nonaka & Takeuchi, 1995) ที่มีองค์กรและบริษัทในประเทศญี่ปุ่น อย่างเช่น บริษัท Honda Motor Company และ บริษัท Mitsubishi Motors ได้นำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการจัดการความรู้ที่อยู่ในตัวคน เพื่อพัฒนาคนในองค์กรที่ประสบความสำเร็จและกลายเป็นบริษัทชั้นนำในการผลิตรถยนต์จนเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก และจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน หลายองค์กรจึงนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะระบบการจัดการฐานข้อมูลมาพัฒนาการจัดการความรู้ให้เป็นระบบมากขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว และสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมทั้งกับคนและสถานการณ์ต่าง ๆ

ชาวไทยวนซึ่งเป็นชนชาติพันธุ์ตระกูลไทกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์และความเป็นมาของคนไทยในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นบรรพบุรุษของคนเมือง ที่อพยพมาจากพื้นที่ดั้งเดิม คือ “เมืองโยนกนครนาคนันท์” ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าอยู่ในเขตอำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (Chotirat, 2018) ซึ่งมีความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน อันเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมล้านนา แต่ในปัจจุบันองค์ความรู้ของชาวไทยวนในพื้นที่ดั้งเดิมกำลังสูญหายไปจากวิถีชีวิตประจำวันของคนรุ่นใหม่ เนื่องจากการถูกอิทธิพลทางความเชื่อจากวัฒนธรรมภายนอก และการได้รับผลกระทบจากการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของชุมชนท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งองค์ความรู้หลายอย่างนั้นมิคุณค่าต่อการศึกษาวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์ล้านนาและชาติพันธุ์วิทยา รวมถึง

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนท้องถิ่น จึงควรทำการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมเหล่านั้นไว้ แล้วนำความรู้มาจัดการให้เป็นระบบ โดยอาศัยแนวคิดการจัดการความรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บและเผยแพร่ให้แก่ลูกหลานชาวไทยวน นักประวัติศาสตร์หรือนักวิชาการในศาสตร์สาขาต่าง ๆ นักวิจัย ผู้นำในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ นักเศรษฐศาสตร์ รวมถึงบุคคลทั่วไปได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้ฝังลึกในตัวบุคคลจนกลายเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้อื่นได้ รวมถึงประโยชน์ต่อองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ พื้นฟู และพัฒนาองค์ความรู้ให้ดำรงคงอยู่สืบไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย
- 2) เพื่อพัฒนาและประเมินคุณภาพฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

3. วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนาตามแนวคิดวงจรความรู้ (SECI Model) ดังนี้

3.1 การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเว็บไซต์ที่เชื่อถือได้ โดยทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาวไทยวน รวมถึงแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ประกอบในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดการจัดการความรู้ และแนวคิดการจัดการระบบฐานข้อมูล ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเป็นระยะเวลา 5 เดือน คือ ช่วงเดือนตุลาคม 2562 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2563

3.1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาจากบุคคลที่เป็นนักวิชาการและผู้รู้พื้นถิ่นที่มีประสบการณ์ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาวล้านนาและชาวไทยวนอย่างน้อย 20 ปี และบุคคลที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษชาวไทยวนที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายอย่างน้อย 20 ปี ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งบุคคลตามเกณฑ์และมีความน่าเชื่อถือในการให้ข้อมูลสำหรับ

การศึกษาวิจัย ซึ่งสามารถกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 4 คน ได้แก่ นักวิชาการ ผู้มีความรู้ทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ 1 คน ผู้รู้ในพื้นที่ 2 คน และชาวไทยวนที่สืบทอดเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ 1 คน ทำการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 คือ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักวิชาการและชาวไทยวน เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2563 และวันที่ 8 มีนาคม 2563 และช่วงที่ 2 สัมภาษณ์ผู้รู้พื้นถิ่น เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2563 และวันที่ 14 มิถุนายน 2563 โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย บันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมุ่งเน้นเป็นการรวบรวมองค์ความรู้แบบฝังลึกในตัวคนให้เป็นความรู้ที่ชัดเจนทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตประจำวัน คือ การนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตายของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยใช้ระยะเวลาในการถอดบทสัมภาษณ์ 2 เดือน คือ ช่วงเดือนกรกฎาคมจนถึงเดือนสิงหาคม 2563

3.1.3 นำข้อมูลที่ได้รวบรวมจากแหล่งทุติยภูมิและปฐมภูมิมาตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) กับบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) 3 คน กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ 2 คน และกลุ่มนักวิจัย 2 คน เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลนั้นมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยใช้ระยะเวลา 2 เดือน คือ ช่วงเดือนกันยายนจนถึงเดือนตุลาคม 2563

3.1.4 จัดระบบองค์ความรู้โดยการจำแนกหมวดหมู่ (Classification) ออกเป็น 5 หมวดหมู่ ได้แก่ การนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ที่มีความสัมพันธ์กันขององค์ความรู้ในด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มข้อมูลสำหรับนำมาออกแบบตารางโครงสร้างข้อมูลในการจัดเก็บองค์ความรู้ลงบนฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เพื่อให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ที่ต้องการได้ โดยใช้ระยะเวลา 1 เดือน คือ เดือนพฤศจิกายน 2563

3.1.5 พัฒนาระบบฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยมีกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้

1) ออกแบบฐานความรู้ด้วยระบบการจัดการฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database Management Systems หรือ RDBMS) ด้วยชุดคำสั่ง SQL เพื่อจัดระบบองค์ความรู้ให้สามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย โดยขั้นแรกทำการสร้างตารางข้อมูลด้วยโปรแกรม MySQL Workbench ปรับปรุงโครงสร้างและรูปแบบตารางข้อมูลให้เหมาะสมสำหรับจัดเก็บองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมที่ได้จากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลข้างต้น รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการทำงานของระบบฐานความรู้ ได้แก่ ข้อมูลผู้ดูแลระบบ ข้อมูลผู้ใช้งานระบบ และข้อมูลแหล่งอ้างอิงที่สามารถเพิ่ม แก้ไข หรือลบข้อมูลได้ง่ายและสะดวก โดยใช้ทฤษฎี Normalization ในการควบคุมความ

เข้าซ้อนของข้อมูลและหลีกเลี่ยงความผิดปกติของข้อมูล รวมถึงแก้ปัญหาในการกำหนดความสัมพันธ์ของข้อมูล แต่ละส่วนภายในฐานความรู้ (Aiamsiriwong, 2015) ให้สามารถเชื่อมโยงกันได้ โดยใช้ระยะเวลา 4 เดือน คือ ช่วงเดือนธันวาคม 2563 จนถึงเดือนมีนาคม 2564

2) ดำเนินการนำข้อมูลองค์ความรู้ที่ได้รวบรวมและจัดกลุ่มข้อมูลตามหมวดหมู่เข้าสู่ระบบการจัดการฐานข้อมูล (Input) ประกอบด้วย ข้อมูลที่เป็นข้อความอธิบายเนื้อหา รูปภาพ และวิดีโอ แล้วทำการจำลอง Web server ด้วยโปรแกรม Xampp เพื่อทดสอบการแสดงผลบนระบบการจัดการฐานข้อมูล โดยใช้ระยะเวลา 2 เดือน คือ ช่วงเดือนเมษายนจนถึงเดือนพฤษภาคม 2564

3) ออกแบบเว็บไซต์ด้วยภาษา PHP สำหรับแสดงผลข้อมูล (Output) บนฐานความรู้ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยแสดงผลข้อมูลที่มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมตามหมวดหมู่ 5 ด้าน ได้แก่ การนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย และข้อมูลส่วนอื่น ๆ โดยออกแบบให้ผู้ใช้สามารถเรียกดูข้อมูลจากการสืบค้นคำสำคัญ (Keyword) หรือการเลือกเงื่อนไขที่ระบุไว้ เพื่อให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก รวมถึงสามารถโต้ตอบและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยผ่านหน้าเว็บบอร์ดของฐานความรู้ได้ เพื่อเป็นการกระจายองค์ความรู้ไปสู่กว้างขึ้น โดยใช้ระยะเวลา 3 เดือน คือ ช่วงเดือนมิถุนายนจนถึงเดือนสิงหาคม 2564

4) ประเมินคุณภาพฐานความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งใช้เกณฑ์พิจารณาจากบุคคลที่เป็นนักวิชาการที่มีประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ และระบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างน้อย 10 ปี ซึ่งสามารถกำหนดผู้ประเมิน ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ จำนวน 3 คน เพื่อทำการประเมินคุณภาพด้านเนื้อหาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมใน 3 ประเด็น ได้แก่ ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความชัดเจนและความครอบคลุมกับขอบเขตของการวิจัย และการจัดหมวดหมู่และกลุ่มเนื้อหาองค์ความรู้บนฐานความรู้ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 2 คน เพื่อทำการประเมินคุณภาพด้านการทำงานของระบบฐานความรู้ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ความปลอดภัยของระบบการจัดการฐานความรู้ การจัดการข้อมูลและการประมวลผลข้อมูล การแสดงผลข้อมูลและวิธีการเข้าถึงข้อมูลองค์ความรู้บนเว็บไซต์ ดำเนินการประเมินคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในเดือนกันยายน 2564 โดยใช้แบบการประเมินคุณภาพฐานความรู้ที่เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อเสนอแนะการใช้ข้อคำถาม เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ให้ได้ข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการใช้ฐานความรู้และการจัดระบบองค์ความรู้ ที่สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือหน่วยงาน รวมถึงตัวบุคคลในการเรียนรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จนเกิดเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน แล้วสามารถถ่ายทอดความรู้จากคนสู่คน และเผยแพร่ความรู้ออกมาเป็นความรู้ที่ชัดเจนหมุนวนตามกระบวนการจัดการความรู้รูปแบบวงจรความรู้ (SECI Model)

แล้วนำผลการศึกษามาวิเคราะห์และตีความสร้างข้อสรุป ดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขฐานความรู้ให้มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บองค์ความรู้ที่สามารถค้นคืนได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว โดยใช้ระยะเวลา 3 เดือน คือ ช่วงเดือนตุลาคมจนถึงเดือนธันวาคม 2564

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ที่เก็บรวบรวมจากการศึกษาจากภาคเอกสารและการศึกษาภาคสนาม มาทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการตีความสร้างข้อสรุป

3.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ที่ได้จากการศึกษากระบวนการพัฒนาฐานความรู้ เริ่มตั้งแต่การเตรียมข้อมูล การออกแบบระบบการจัดการฐานข้อมูล การนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ การออกแบบเว็บไซต์เพื่อแสดงผลข้อมูล และการประเมินคุณภาพฐานความรู้ จากนั้นทำการวิเคราะห์และตีความสร้างข้อสรุป

4. ผลการศึกษา

4.1 ผลการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ใน 5 ด้าน คือ การนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

4.1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) พบว่า เป็นผู้ที่มีอายุเฉลี่ยระหว่าง 50 - 70 ปี โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชาวไทยวนมาเป็นระยะเวลา 20 - 70 ปี ทำให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ฝังลึกจากตัวบุคคลได้เป็นอย่างดี

4.1.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) กับบุคคล 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กลุ่มนักวิชาการด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ และกลุ่มนักวิจัยด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ ทำให้สามารถรวบรวมองค์ความรู้ที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้

4.1.3 การรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม สามารถวิเคราะห์และตีความสรุปองค์ความรู้ ออกเป็น 5 หมวดหมู่ ดังนี้

1) การนับถือผี ประกอบด้วยองค์ความรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อ พบว่าชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีการนับถือผีปู่ย่าแณ แณ ผีปู่ย่า ผีเมืองหรือผีเจ้าพ่อ เช่น ผีเจ้าพ่อประตูป่าสัก ที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นต้น ผสมผสานกับการนับถือพุทธศาสนา โดยเชื่อว่าหากมีการเช่นไหว้ผีปู่ย่าด้วยขนมและน้ำทุกวัน และมีการจัดพิธีไหว้หรือบวงสรวงผีเป็นประจำทุกปี จะทำให้ตนเองและครอบครัวได้รับการปกป้องคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุข การถวายของเช่นไหว้ผีต้องเลี้ยงผีให้กินจนอิ่มเต็มที่ เชื่อว่า

จะทำให้เกิดสิ่งดี ๆ แก่ชีวิต โดยชาวไทยวนเชื่อว่าบริเวณประกอบพิธีกรรมไหว้ผีเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ จะไม่อนุญาตให้คนที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเข้าไปในขณะทำพิธีเช่นไหว้ผี การรับประทานของเช่นไหว้หลังเสร็จพิธีไหว้ผี เชื่อว่าจะเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และช่วยรักษาอาการเจ็บป่วยให้หายได้

ส่วนด้านประเพณี พบว่า ชาวไทยวนมีประเพณีการไหว้ผีปู่ย่าและบวงสรวงผีเจ้าพ่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองขึ้นทุกปีในช่วงเดือน 7 เหนือ คือ วันสงกรานต์หรือวันปีใหม่ของทางเหนือ ซึ่งตรงกับเดือนเมษายน และในช่วงหลังสงกรานต์ คือ เดือน 9 เหนือ ตรงกับเดือนมิถุนายน โดยมีการทำพิธีสืบทอดเมืองหรือเสาหลักเมือง และนัดหมายลูกหลานมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วที่บ้านของต้นตระกูลที่นับถือผีเดียวกัน

ในด้านพิธีกรรม พบว่า ชาวไทยวนมีการประกอบพิธีกรรมไหว้ผี โดยมีผู้เฒ่าผู้แก่ที่สืบทอดวิชาความรู้จากบรรพบุรุษเป็นผู้ทำพิธีเช่นไหว้ผีประจำหมู่บ้าน เรียกว่า “ปู่จ่าน” โดยการประกอบพิธีกรรมจะมีการทำพิธีขึ้นขันตั้งครูก่อนเริ่มพิธีไหว้ผี โดยมีเครื่องประกอบพิธี ได้แก่ พานสรวยขันตั้ง พานสรวยปู่จ่าน พานหมาก พานเบี้ยหอย ผ้าขาวและผ้าแดง เมื่อเสร็จพิธีขึ้นขันตั้งครู่ ปู่จ่านจะโยงสายสิญจน์จากศาลผีไปยังเครื่องเช่นไหว้ผี ประกอบด้วย บายศรีปากชาม บายศรีหลวง รูป เทียน น้ำเข้าหมั้นส้มป่อย ของเปรี้ยวอาหารคาว เช่น ลาบหมูหรือเนื้อทั้งสุกและดิบ แกงอ่อม หัวหมูต้ม ไก่ต้มหรือไข่ต้ม เป็นต้น ของหวาน และผลไม้มงคล เช่น มะพร้าว กล้วยน้ำหว้า สับปะรด มังคุด ขนุน เงาะ เป็นต้น เหล้าขาวหรือเหล้าแดง โดยปู่จ่านจะกล่าวคำเชิญผีให้มารับเครื่องเช่นไหว้ทั้งหมด และจุดบู่หรือธูปเทียนกลว้ายผี ในสมัยก่อนมีการถวายเนื้อสดเป็นเครื่องเช่นไหว้ผี โดยการนำวัว ควาย หรือหมู มาฆ่าในบริเวณประกอบพิธีกรรมไหว้ผี ซึ่งตั้งเป็นศาลหรือตูบที่มีลักษณะแบบพื้นบ้านไว้กลางหมู่บ้านหรือในวัด เรียกว่า “ใจบ้าน” หรือ “หอผี” ส่วนการประกอบพิธีไหว้ผีปู่ย่าจะทำกันที่บ้าน โดยชาวไทยวนจะตั้งหิ้งผีไว้บนบ้านของตนเองสำหรับกราบไหว้บูชา

2) การเกิด ประกอบด้วยองค์ความรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อ พบว่า ในสมัยก่อนชาวไทยวนจะนารกเด็กเกิดใหม่ไปฝังไว้ที่บ้านไต่บ้าน เชื่อว่าจะทำให้เด็กไม่ไปอยู่ไกลจากบ้านเกิด แต่บางคนเชื่อว่าบ้านไต่เป็นของดำมืดคนเหยียบขึ้นลงตลอด จึงเป็นการข่มเด็กที่มากเกิดใหม่ไม่ให้โตมาเป็นผู้มีอำนาจวาสนา โดยการฝังรกเด็กเกิดใหม่ หมอตำแยจะกล่าวคาถา เชื่อว่าจะสามารถป้องกันผีร้ายหรือสัตว์ไม่ให้มาขุดเอากระดูกไปกิน ชาวไทยวนเชื่อว่าเด็กเกิดใหม่ทุกคนจะมี “แม่ซ้อ” เป็นเทวดาประจำวันเกิด ที่คอยปกป้องคุ้มครองให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์

ส่วนด้านประเพณี พบว่า ชาวไทยวนมีประเพณีการทำบุญรับขวัญเด็กแรกเกิด เพื่อเป็นการต้อนรับสมาชิกใหม่เข้าบ้าน และเมื่อเด็กมีอายุครบ 1 เดือน พ่อแม่จะให้ญาติผู้ใหญ่ที่นับถือมาผูกเปลให้เด็กก่อนนำลงอุ้มหรือเปล และทำการโกนผมไฟหรือทำขวัญเดือน

ในด้านพิธีกรรม พบว่า ในสมัยก่อนชาวไทยวนจะคลอดลูกที่บ้านของตนเอง โดยมีหมอตำแยในหมู่บ้านเป็นผู้ทำคลอดให้ ขณะแม่กำลังคลอดลูกจะให้ตั้งเชือกที่ขึงลงมาจากช้อนบ้านและให้ผ้ามา

นั่งบนหัวเมียเพื่อช่วยกันเบ่งคลอดจนลูกออกมาจากท้องแม่ ส่วนพิธีกรรมการฝังรکنนั้น หมอตำแยหรือพ่อเด็กจะนำเอารกใส่ในห่อผ้าแล้วนำไปฝังไว้ในหลุมดินที่ขุดไว้ใต้บันไดบ้าน

3) การบวช ประกอบด้วยองค์ความรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อ พบว่า ชาวไทยวนเชื่อว่าผู้ที่บวชเป็นตัวแทนในการอบรมพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า พ่อแม่จึงให้ลูกชายบวช เมื่ออายุถึงวัยที่ต้องบวชเพื่อเป็นการสร้างบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ ที่ส่งให้ดวงวิญญาณพ่อแม่ขึ้นไปสถิตย์อยู่บนสวรรค์ และเชื่อว่าการบวชเป็นการขัดเกลาให้เป็นคนมีสติปัญญา ใจเย็น ไม่ใช้อารมณ์ สามารถหาทางออกในการแก้ไขปัญหาชีวิต หรือเลิกติดเหล้าหรือยาเสพติดได้ ผู้ชายชาวไทยวนก่อนแต่งงานมีคู่ครองเชื่อว่าจะต้องบวชก่อน เพื่อศึกษาพระธรรมคำสอนและนำไปใช้ในการครองเรือน หากมีญาติผู้ใหญ่เสียชีวิต จะให้ลูกหลานบวชเพื่อจงสพไปทำพิธีเผาที่ป่าช้า เชื่อว่าเป็นการนำทางให้ดวงวิญญาณไปสู่สวรรค์

ส่วนด้านประเพณี พบว่า ชาวไทยวนมีการจัดประเพณีงานบวชเณรหรือบรรพชาในภาคฤดูร้อนขึ้นทุกปี โดยเป็นการบวชระยะสั้นในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งตรงกับวันสงกรานต์หรือปีใหม่เมืองของทางเหนือ ส่วนประเพณีการบวชพระหรือการอุปสมบท จะจัดขึ้นในช่วงเข้าพรรษาของทุกปี โดยจะต้องจำพรรษาจนครบ 3 เดือน

ในด้านพิธีกรรม พบว่า พ่อแม่ชาวไทยวนจะพาลูกชายไปฝากให้เป็นเด็กวัดประมาณ 1-2 ปี เพื่อคอยรับใช้พระสงฆ์ เรียกว่า “ชะโยม” เพื่อศึกษาเรียนรู้พระธรรมคำสอน เป็นการเตรียมตัวก่อนบวชเณร โดยการบวชเณรนั้น ผู้บวชจะแต่งกายอย่างสวยงามคล้ายเทวดา เรียกว่า “ลูกแก้ว” และมีการแห่ลูกแก้ว โดยให้ชีค่อญาติที่เป็นผู้ชายหรือนั่งรถไปรอบหมู่บ้าน เพื่อไปให้ญาติผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสผูกข้อมือและให้ศีลให้พร แล้วจึงไปให้พระสงฆ์ทำพิธีบวชที่วัด เมื่อมีอายุครบ 20 ปี และมีความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาและต้องการเรียนรู้พระธรรมคำสอน พ่อแม่จะให้บวชหรืออุปสมบทเป็นพระสงฆ์ โดยมีขั้นตอนพิธีกรรมมากกว่าการบวชเณร คือ ต้องมีการหาฤกษ์ยามและเตรียมข้าวของเครื่องใช้ให้พร้อมสำหรับงานบวช มีการเชิญญาติพี่น้องและคนในหมู่บ้านมาร่วมงานบวช ส่วนการสักจะให้พระสงฆ์เป็นผู้ทำพิธีสักที่วัด

4) การแต่งงาน ประกอบด้วยองค์ความรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อ พบว่า ชาวไทยวนเชื่อว่าพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่จะเป็นผู้เลือกคู่ครองที่เหมาะสมให้มาแต่งงานกัน เพราะจะทำให้ลูกหลานมีชีวิตคู่ที่มั่นคงและยืนยาว ส่วนการส่งตัวเข้าหอ ชาวไทยวนจะห้ามคนเป็นม่ายหรือคนไม่มีคู่เป็นคนจูงมือบ่าวสาวเข้าห้องหอ เชื่อว่าจะทำให้หย่าร้างกัน หรือตายจากกัน และเมื่อเจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้าห้องหอแล้วจะให้ช่วยกันแกะฝ้ายที่มัดข้อมือออกจนสำเร็จ เชื่อว่าจะทำให้ช่วยกันทำมาหากินเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวได้

ส่วนด้านประเพณี พบว่า ในสมัยก่อนผู้ชายไทยวนจะมีประเพณีการจีบสาวที่ตนเองชอบพอในหมู่บ้านหรือนอกหมู่บ้าน เรียกว่า “การแฉ้วสาว” โดยหาโอกาสไปพบปะพูดคุยเพื่อทำความรู้จักกับผู้หญิงในงานบุญประจำปีต่าง ๆ เมื่อทั้งสองฝ่ายรู้สึกชอบพอกันและอยากใช้ชีวิตร่วมกัน จึงบอกกล่าวพ่อแม่ให้รับรู้ เพื่อขออนุญาตแต่งงานกัน

ในด้านพิธีกรรม พบว่า ชาวไทยวนมีพิธีสู่ขอฝ่ายหญิงให้มาแต่งงานกับฝ่ายชาย โดยจะมอบค่าสินสอดหรือค่าเสียผีและขันหมากสู่ขอให้พ่อแม่ฝ่ายหญิง ส่วนเครื่องประกอบที่ใช้ในขันหมากสู่ขอจะมีหมาก พลู ต้นอ้อย ต้นกล้วย ฟัก แดงโม ขนุน ไก่ต้ม และไข่ต้ม จากนั้นจึงทำพิธีสู่ขวัญ หรือเรียกว่า “การบายศรี” เพื่ออวยพรให้แก่คู่บ่าวสาว เสร็จแล้วญาติพี่น้องจะช่วยกันแบ่งของกินในขันหมากสู่ขอป้อนให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวช่วยกันกินพอเป็นพิธี สำหรับการประกอบพิธีแต่งงาน จะให้ญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ผูกข้อมือเจ้าบ่าวเจ้าสาวก่อน โดยให้ผูกข้อมือซ้ายของเจ้าบ่าวติดกับข้อมือขวาของเจ้าสาว แล้วจึงให้แขกหรือที่มาร่วมงานดึงฝ่ายที่แขวนโยงลงมาจากชื่อบ้านมาผูกข้อมือบ่าวสาวต่อ ๆ กันจนถึงแขกคนสุดท้าย จึงดึงฝ่ายให้ขาด หลังจากนั้นจะทำพิธีส่งตัวเข้าหอ โดยให้เจ้าบาวนั่งลงบนเตียงนอน และแบมือออกทั้งสองข้าง เพื่อให้เจ้าสาวก้มกราบที่มือเจ้าบ่าว จากนั้นคู่บ่าวสาวนอนลงบนเตียง พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายกล่าวคำอวยพรและคำสอนการปฏิบัติตนในการครองเรือน

5) การตาย ประกอบด้วยองค์ความรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อ พบว่า ชาวไทยวนเชื่อว่าคนตายนอกบ้านหรือตายผิดปกติ เช่น ตายโหง ตายกลมหรือคลอดลูกตาย ตายพรายหรือตกลูกน้ำตาย เป็นต้น จะห้ามนำศพเข้ามาในบ้าน แต่ให้นำศพไปไว้ที่วัด โดยในสมัยก่อนคนตายโหงจะไม่ให้นำศพเข้ามาในหมู่บ้านเลย ส่วนผู้หญิงที่คลอดลูกตาย ต้องให้คนที่มีความสะอาดมาเอาลูกออกจากท้องก่อนจึงนำไปจัดพิธีศพ เชื่อว่าคนตายจะไม่มาสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนในบ้าน สามหรือภรรยาที่ตายผิดปกติ ต้องให้พระสงฆ์ทำการตัดสัมพันธ์ออกจากกัน เชื่อว่าคนตายจะไม่มาห่วงหาอาลัยคู่ครองของตนที่ยังมีชีวิตอยู่ หากมีญาติพี่น้องตายในบ้านจะจัดงานศพที่บ้าน แล้วนำเอาศพไปเผาที่ป่าช้า แต่ห้ามเอาศพลงทางบันไดบ้าน ให้เจาะพื้นบ้านแล้วเอาศพลอดใต้ถุน เชื่อว่าคนตายจะไม่มารบกวนหรือรังควานคนในบ้านให้ไม่สบาย ชาวไทยวนเชื่อว่าการจัดงานศพให้กับญาติพี่น้องที่ตายนั้น จะทำให้ดวงวิญญาณไปสู่สุคติและหมดห่วง โดยเมื่อทำพิธีเผาศพเสร็จสิ้นและออกจากป่าช้า เชื่อว่าผีหรือสิ่งอัปมงคลต่าง ๆ จะตามติดเนื้อตัวมา เพื่อมารังควานหรือรังแกทำให้ไม่สบาย จึงต้องไปวัดให้พระสงฆ์ช่วยปัดเป่าสิ่งรบกวนทั้งหลายออกไปให้พ้นจากตัว เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับญาติของผู้ตาย

ส่วนด้านประเพณี พบว่า ชาวไทยวนมีประเพณีการทานขันข้าว หรือเรียกว่า “การทานขันข้าว” ให้กับพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่ได้ล่วงลับไป เป็นการสืบทอดความกตัญญูที่มีต่อบุพการีและบรรพบุรุษ โดยประเพณีการทำบุญหาคนตายนั้น เมื่อถึงวันครบรอบวันตาย วันเข้าพรรษา วันปีใหม่หรือวันสงกรานต์ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ลูกหลานจะเตรียมสารับอาหารดี ๆ และนำข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ไปถวายพระสงฆ์ที่วัด

ในด้านพิธีกรรม พบว่า ชาวไทยวนมีการจัดพิธีงานศพ โดยนิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธีกรรมที่บ้านหรือที่วัด เป็นเวลา 3 วัน หรือ 7 วัน จึงนำศพไปเผาที่ป่าช้า การทำพิธีปัดรังควาน ชาวไทยวนจะนำด้ายสายสิญจน์พาดท่อนกล้วยล้อมบริเวณที่จัดงานศพ และเมื่อนำศพออกจากบ้านเพื่อนำไปเผา จะเอา

น้ำเข้าหมั้นสั้มป๋อยใส่ในหม้อดิน แล้วโยนลงบนพื้นประตูบ้านให้หม้อดินแตก เมื่อเสร็จสิ้นพิธีเผาศพที่ป่าช้า ญาติพี่น้องจะนิมนต์พระสงฆ์ จำนวน 4 รูป หรือ 6 รูป มาสวดสังฆะที่บ้าน พิธีตัดสัมพันธ์สามีภรรยา จะให้พระสงฆ์เป็นผู้ทำพิธีตัดสัมพันธ์สามีหรือภรรยาที่ป่าช้า โดยใช้ดาบตัดด้วยสายสิญจน์ที่เชื่อมระหว่างคนเป็นและโลงศพ จากนั้นสามีหรือภรรยาจะถอดเสื้อผ้าทิ้งไว้ที่ป่าช้า ให้ญาติเอาเสื้อผ้าชุดใหม่ไปรองที่วัด แล้วล้างตัวด้วยน้ำเข้าหมั้นสั้มป๋อยหรือน้ำมนต์

ผลการวิเคราะห์และตีความบทสรุปองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวนข้างต้น ทำให้สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่แสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่สำคัญของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ที่ได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์จากตัวบุคคลออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการจัดการความรู้ในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้จากคนไปสู่คน และการสร้างความรู้แบบฝังลึกให้กลายเป็นความรู้ที่ชัดเจน โดยการรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย สามารถปรับเปลี่ยนองค์ความรู้เดิมให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีภาษาเข้าใจง่ายและมีเนื้อหาที่เป็นระบบและชัดเจนขึ้น ด้วยวิธีการจำแนกหมวดหมู่ขององค์ความรู้ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม ออกเป็น 5 หมวดหมู่ ตามขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย ได้แก่ การนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ทำให้สามารถจัดกลุ่มข้อมูลองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมสำหรับนำมาออกแบบโครงสร้างข้อมูลบนฐานความรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เพื่อจัดระบบองค์ความรู้ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก

4.2 ผลการพัฒนาและประเมินคุณภาพฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยนำเอาเทคโนโลยีระบบการจัดการฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database Management Systems หรือ RDBMS) ที่ใช้ชุดคำสั่ง SQL และโปรแกรมภาษา PHP ในการออกแบบฐานความรู้มาเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้ให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ จากผลการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาฐานความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวน และประเมินคุณภาพฐานความรู้ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

4.2.1 การออกแบบระบบการจัดการฐานความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวน (Tai Yuan Culture Database Management System) สามารถออกแบบส่วนโครงสร้างข้อมูลของระบบการจัดการฐานข้อมูลและความสัมพันธ์ของกลุ่มข้อมูล ได้ตามเงื่อนไขที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น เพื่อจัดเก็บองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนที่ได้ศึกษารวบรวมจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ และทำการจัดระบบองค์ความรู้ด้วยวิธีการจำแนกหมวดหมู่ขององค์ความรู้ ทางวัฒนธรรม รวมถึงข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการข้อมูลบนฐานความรู้ ประกอบด้วยโครงสร้างข้อมูลตามกลุ่มเอ็นทิตี ดังนี้

1) กลุ่มเอ็นทิตี (Entity) ผู้ดูแลฐานข้อมูล ประกอบด้วย โครงสร้างข้อมูลผู้ดูแลระบบ (Admin) โครงสร้างข้อมูลผู้ใช้งานฐานความรู้หรือสมาชิก (User of Member) โครงสร้างข้อมูลหัวข้อสิทธิ์

ผู้ใช้งานฐานความรู้หรือสมาชิก (Permissions) โครงสร้างข้อมูลการกำหนดสิทธิ์ผู้ใช้งานฐานความรู้หรือสมาชิก (Management) และโครงสร้างข้อมูลหัวข้อกระทู้เว็บบอร์ด (Web Board Topic) โดยพบว่า สามารถจัดเก็บข้อมูลชื่อ นามสกุล ของผู้ดูแลระบบและผู้ใช้งานฐานความรู้ อีเมล สถานะ หัวข้อสิทธิ์การใช้ ได้แก่ การเพิ่มข้อมูล การแก้ไขข้อมูล การลบข้อมูล และการดาวน์โหลดข้อมูล รวมถึงหัวข้อกระทู้เว็บบอร์ด และข้อความกระทู้เว็บบอร์ด ซึ่งสามารถใช้รหัสข้อมูลเชื่อมโยงเอนทิตีที่มีความสัมพันธ์กันได้

2) กลุ่มเอนทิตี (Entity) องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชาวไทยวน ประกอบด้วย โครงสร้างข้อมูลองค์ความรู้ประวัติศาสตร์และความเป็นมา (History) โครงสร้างข้อมูลหมวดหมู่ องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชาวไทยวน (Subject) โครงสร้างข้อมูลองค์ความรู้ความเชื่อของชาวไทยวน (Beliefs) โครงสร้างข้อมูลองค์ความรู้ประเพณีของชาวไทยวน (Traditions) และโครงสร้างข้อมูลองค์ความรู้พิธีกรรมของชาวไทยวน (Rituals) โดยพบว่า สามารถจัดเก็บข้อมูลชื่อยุคสมัยประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชาวไทยวน ชื่อหมวดหมู่ ได้แก่ การนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ชื่อความเชื่อ ชื่อประเพณี ชื่อพิธีกรรม รวมถึงคำอธิบายเนื้อหาขององค์ความรู้ ซึ่งสามารถใช้รหัสข้อมูลเชื่อมโยงเอนทิตีที่มีความสัมพันธ์กันได้

3) กลุ่มเอนทิตี (Entity) รูปภาพและวิดีโอ ประกอบด้วย โครงสร้างข้อมูลรูปภาพ องค์ความรู้ และโครงสร้างข้อมูลวิดีโอองค์ความรู้ โดยพบว่า สามารถจัดเก็บข้อมูลไฟล์รูปภาพ ขนาดมาตรฐาน 1280x720 พิกเซล และไฟล์วิดีโอ ชื่อรูปภาพหรือชื่อวิดีโอ คำอธิบาย เจ้าของรูปภาพหรือวิดีโอ แหล่งที่มาของรูปภาพหรือวิดีโอ วันที่ของรูปภาพหรือวิดีโอ และแหล่งจัดเก็บรูปภาพหรือวิดีโอ ซึ่งสามารถใช้รหัสข้อมูลเชื่อมโยงเอนทิตีที่มีความสัมพันธ์กันได้

4) กลุ่มเอนทิตี (Entity) แหล่งที่มาของข้อมูล ประกอบด้วย โครงสร้างข้อมูล แหล่งที่มาขององค์ความรู้ (Data Source) และโครงสร้างข้อมูลบุคคล (Person) ที่เป็นนักวิชาการ ผู้รู้ในพื้นที่ และชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยพบว่า สามารถจัดเก็บข้อมูลประเภทแหล่งที่มา ลิงก์ของแหล่งที่มา ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ อีเมล ไฟล์รูปภาพบุคคลที่มีขนาดมาตรฐาน 128x720 พิกเซล ซึ่งสามารถใช้รหัสข้อมูลเชื่อมโยงเอนทิตีที่มีความสัมพันธ์กันได้ โดยมีโครงสร้างการแบ่งส่วนการทำงานระบบการจัดการข้อมูลของฐานความรู้ ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนการทำงานสำหรับผู้ดูแลระบบ สำหรับจัดการข้อมูลองค์ความรู้ทั้งหมดบนฐานความรู้ ได้แก่ การแก้ไขโครงสร้างข้อมูล การบันทึกข้อมูล การแก้ไขข้อมูล และการลบข้อมูล รวมถึงการกำหนดสิทธิ์ให้กับผู้ใช้งาน โดยการเข้าสู่ระบบ ด้วยชื่อผู้ใช้งานระบบและรหัสผ่าน ที่ URL: <https://believetakecare.com/taiyuan/superadmin/login.php> ส่วนที่ 2 ส่วนการทำงานสำหรับผู้ใช้งานฐานข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ สำหรับการสืบค้น การคัดลอก หรือดาวน์โหลด รูปภาพและวิดีโอ รวมถึงการตั้งกระทู้บนเว็บบอร์ด เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ ทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา

4.2.2 การออกแบบเว็บไซต์ ทำให้สามารถแสดงผลข้อมูลบนฐานความรู้สำหรับการสืบค้นข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้ที่ URL: <https://believetakecare.com/taiyuan/> ด้วยวิธีการเรียกดูข้อมูลผ่านแถบเมนูคำสั่งต่าง ๆ ที่กำหนดให้ หรือการสืบค้นจากคำสั่งสำคัญ ได้ดังนี้

1) การแสดงผลข้อมูลประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชาวไทยวน โดยสามารถเรียกดูข้อมูลตามยุคสมัย ได้แก่ ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคตำนานสิงหนวัติกุมาร ยุคประวัติศาสตร์หรือยุคสถาปนาเป็นอาณาจักรล้านนา ยุคภายใต้การปกครองสยามประเทศ และยุคปัจจุบัน ซึ่งแสดงผลข้อมูลในรูปแบบเนื้อหาองค์ความรู้ รูปภาพ และวิดีโอ

ภาพที่ 1 แสดงผลข้อมูลประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชาวไทยวนในรูปแบบเนื้อหาและรูปภาพ

2) การแสดงผลข้อมูลองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวนตามหมวดหมู่องค์ความรู้ที่กำหนดไว้ ได้แก่ การนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย หรือการแสดงผลข้อมูลองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวนทั้งหมด โดยจัดเรียงตามตัวอักษรของชื่อองค์ความรู้ ซึ่งแสดงผลข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันขององค์ความรู้ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมในรูปแบบเนื้อหาองค์ความรู้ รูปภาพ และวิดีโอ

ภาพที่ 2 แสดงผลข้อมูลองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวนในรูปแบบเนื้อหาและรูปภาพ

3) การแสดงผลข้อมูลรูปภาพองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวนทั้งหมด โดยจัดเรียงตามตัวอักษรของชื่อรูปภาพ ซึ่งแสดงผลข้อมูลรูปภาพ คำอธิบายรูปภาพ และแหล่งที่มาของรูปภาพ ที่มีความสัมพันธ์กับหมวดหมู่องค์ความรู้การนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย

ภาพที่ 3 แสดงผลข้อมูลรูปภาพองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวน

4) การแสดงผลข้อมูลทั้งหมดของวิดีโอองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวน โดยจัดเรียงตามตัวอักษรของชื่อวิดีโอ ซึ่งแสดงผลข้อมูลวิดีโอ คำอธิบายวิดีโอ และแหล่งที่มาของวิดีโอ มีความสัมพันธ์กับหมวดหมู่องค์ความรู้การนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย

ภาพที่ 4 แสดงผลข้อมูลวิดีโอองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวน

ผลการพัฒนาฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายข้างต้น ทำให้สามารถจัดการความรู้ให้เป็นระบบมากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บและกระจายองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวน เพื่อให้สามารถค้นหาคำถามที่ต้องการและนำไปใช้ประโยชน์ได้ง่ายและรวดเร็ว ทำให้เกิดการเรียนรู้แล้วนำกลับไปเป็นความรู้ที่ฝังลึก ในตัวคนอีกครั้ง ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการจัดการความรู้รูปแบบวงจรความรู้ (SECI Model) ในการผสมผสานองค์ความรู้ที่ชัดเจนให้ขยายวงกว้างออกไปจนเกิดองค์ความรู้ใหม่ และการปรับเปลี่ยนหรือการรวมองค์ความรู้ที่ชัดเจนให้กลับเข้าสู่ภายในจนกลายเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวคน ซึ่งเป็นการอนุรักษ์องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมไม่ให้สูญหายไป

4.2.3 ผลการประเมินคุณภาพฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรม และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งได้ทำการตรวจสอบการทำงานของระบบการจัดการฐานความรู้ และการแสดงผลข้อมูลของฐานความรู้บนเว็บไซต์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงฐานความรู้ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมต่อการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) การประเมินคุณภาพฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายด้านเนื้อหาทางวัฒนธรรม พบว่า การนำเสนอเนื้อหาบนฐานความรู้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันขององค์ความรู้ทางวัฒนธรรม และนำเสนอรูปภาพและวิดีโอเพื่อช่วยให้อรรถาธิบายความรู้ชัดเจนมากขึ้น ทำให้ผู้ใช้งานฐานความรู้สามารถเรียนรู้และเข้าใจง่าย ส่วนการแบ่งหมวดหมู่

และกลุ่มเนื้อหาองค์ความรู้ทั้ง 5 ด้าน คือ การนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ทำให้ผู้ใช้งานฐานความรู้สามารถเลือกศึกษาองค์ความรู้ได้สะดวกและตรงตามความต้องการในการนำไปใช้ประโยชน์ แต่องค์ความรู้ที่นำเสนอยังไม่ครอบคลุมกับเนื้อหาของการวิจัยเท่าที่ควร จึงควรเพิ่มเติมองค์ความรู้ให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาฐานความรู้ให้เป็นแหล่งสารสนเทศทางวัฒนธรรมไทยวนที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2) การประเมินคุณภาพฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายด้านการดำเนินงานของระบบฐานความรู้ พบว่า ฐานความรู้มีระบบความปลอดภัยในส่วนของการเข้าใช้งาน โดยมีการเข้าสู่ระบบด้วยชื่อผู้ใช้งาน (Username) และรหัสผ่าน (Password) รวมถึงมีการกำหนดสิทธิ์ให้กับผู้ใช้งานฐานความรู้ เพื่อป้องกันความเสียหายของข้อมูล โดยมีระบบการจัดการข้อมูลที่สามารถเพิ่มข้อมูล (Upload) แก้ไขข้อมูล (Edit) และลบข้อมูล (Delete) ที่มีการประมวลผลข้อมูลได้ถูกต้องและรวดเร็ว เหมาะสมสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นระบบ ทั้งนี้มีการแสดงผลข้อมูลบนเว็บไซต์ผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่สามารถเข้าใช้งานได้สะดวกทุกที่และตลอดเวลาในการสืบค้นองค์ความรู้ที่ตรงตามความต้องการ แต่ควรปรับการแสดงผลแหล่งข้อมูลอ้างอิงให้สะดวกในการเชื่อมโยงไปยังองค์ความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงควรปรับปรุงรูปแบบการเข้าถึงฐานความรู้ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคนในปัจจุบัน ที่ต้องการความสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการใช้งานให้มากที่สุด เพื่อสามารถกระจายองค์ความรู้ไปใช้ในวงกว้างได้มากขึ้น

ผลการประเมินคุณภาพฐานความรู้ข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาแก้ไขและปรับปรุงฐานความรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้เป็นระบบสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และกระจายองค์ความรู้ได้กว้างขวางมากขึ้น ทำให้ผู้ใช้งานฐานความรู้สามารถเรียนรู้องค์ความรู้ที่จัดเก็บบนฐานความรู้จนกลายเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน หมุนวนตามกระบวนการจัดการความรู้รูปแบบวงจรความรู้

5. สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย สามารถอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

5.1 การศึกษารวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวน

การศึกษารวบรวมองค์ความรู้ประยุกต์ใช้กระบวนการจัดการความรู้แนวคิวงจรความรู้ มาใช้ในการดึงองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายจากนักวิชาการ ผู้รู้ และชาวไทยวน ซึ่งเป็นกระบวนการแสวงหาและสร้างความรู้แบบฝังลึกให้กลายเป็นความรู้ที่

ขัดแย้ง โดยการบอกเล่าประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติจากการถ่ายทอดเรียนรู้จากตัวบุคคลและการศึกษาจากเอกสารตำรา ทำให้สามารถศึกษารวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งจากการรวบรวมองค์ความรู้ดังกล่าวพบว่า

องค์ความรู้ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมการนับถือผีของชาวไทยวนนั้น มีความเชื่อมโยงกับองค์ความรู้การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย โดยนับถือผีปู่ย่า ผีประจำหมู่บ้าน และผีเมือง เป็นสิ่งศักดิ์ที่มีอิทธิพลต่อชาวไทยวน เพราะเป็นเหมือนกฎหมายที่คอยควบคุมความประพฤติของคนให้ดำเนินชีวิตอยู่ในศีลธรรมจรรยาอันดี (Maneewan, 2007) และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่ช่วยปกปักรักษา (Leepreecha, 2017) ซึ่งอาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ชาวไทยวนยังคงสืบทอดองค์ความรู้การเซ่นไหว้ผี เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันระหว่างเครือญาติหรือคนในชุมชนพื้นที่นับถือผีเดียวกันให้มีความใกล้ชิดกัน โดยมีการเซ่นไหว้ผีเป็นประจำทุกปี ในช่วงวันสงกรานต์ ที่ถือเป็นวันปีใหม่ในภาคเหนือของประเทศไทย และในช่วงเหตุการณ์สำคัญในชีวิตของชาวไทยวน ซึ่งเป็นกระบวนการของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมในการรักษาองค์ความรู้ไม่ให้สูญหายไปจากท้องถิ่น โดยใช้วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้การประกอบพิธีกรรมและเครื่องเซ่นไหว้ผีจากผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านหรือชุมชน

สำหรับองค์ความรู้การเกิดของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย พบว่ายังคงมีความเชื่อในเรื่องการกลับมาเกิด และปาฏิหาริย์จากอำนาจของสิ่งลี้ลับที่มีอิทธิพลต่อแม่และเด็กที่เกิดใหม่ ที่ส่งผลต่อชะตาชีวิตเด็กในวันข้างหน้า (Khruethai, 2009) จึงมีประเพณีและพิธีกรรมการเกิดตามความเชื่อดังเดิม เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองแม่และเด็กไม่ให้ได้รับอันตรายจากสิ่งลี้ลับ ซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายทอดโอนองค์ความรู้จากคนรุ่นปู่ย่าตายายไปยังลูกหลาน ให้ยึดถือปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการคลอดและเลี้ยงดูเด็กมาก่อน จนเกิดเป็นแนวปฏิบัติในการเลี้ยงดูเด็กให้เติบโตมีสุขภาพสมบูรณ์และมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด

ส่วนองค์ความรู้การบวชของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เกิดจากความเชื่อในเรื่องบุญกุศลที่ได้รับจากการบวช และความกตัญญูทดแทนของลูกผู้ชายที่ต้องการตอบแทนบุญคุณของบุพการี จึงนิยมให้ลูกชายบวชเป็นสามเณรและพระภิกษุเมื่อถึงวัยอันสมควร รวมถึงการนำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้ศึกษาจากการบวชไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามทำนองครองธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

เช่นเดียวกับองค์ความรู้การแต่งงานของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ที่ยังคงมีการปฏิบัติในการเลือกคู่ครองและการจัดพิธีแต่งงานตามความเชื่อการถือเคล็ดการครองเรือน ที่ยึดถือตามคำสั่งสอนของคนรุ่นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ซึ่งเป็นผู้เลือกคู่ครองที่เหมาะสมให้กับลูกหลานให้แต่งงานเกี่ยวข้องกัน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างกลุ่มเครือญาติทั้งสองฝ่าย โดยใช้กระบวนการถ่ายทอดโอนองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นใน

การประกอบพิธีกรรมสำคัญอย่างเช่นพิธีกรรมการอัญเชิญดวงวิญญาณ และพิธีผูกข้อมือ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และเป็นการอวยพรชัยให้แก่คู่บ่าวสาวให้มีชีวิตคู่ที่ยั่งยืน (Sangsit, et.al, 2010)

ชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีการสืบทอดองค์ความรู้การตายที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องของการเกิดสิ่งอัปมงคลที่มีผลต่อญาติพี่น้องของคนตาย จึงยังคงมีการปฏิบัติในการจัดการศพคนตายที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านการสอนและบอกเล่าจากผู้อาวุโสในชุมชนท้องถิ่น เพื่อไม่ให้ดวงวิญญาณของคนตมารังควานหรือมาหลอกหลอนคนที่มีชีวิต และให้ไปสู่สุคติ

จึงกล่าวสรุปได้ว่าการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายโดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ข้างต้น ทำให้สามารถนำองค์ความรู้มาจัดหมวดหมู่ทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้ง่ายต่อการดึงเอาความรู้ที่ต้องการไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นระบบ เพื่อให้เข้าถึงองค์ความรู้ได้สะดวก รวดเร็ว และสามารถกระจายองค์ความรู้ไปสู่วงกว้างได้

5.2 การพัฒนาฐานความรู้ทางวัฒนธรรม ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

การจัดการความรู้โดยใช้เทคโนโลยีการจัดการฐานข้อมูล ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพในการสำหรับช่วยจัดเก็บและดูแลปรับปรุงความรู้และสารสนเทศต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้ในการแสวงหาความรู้ การกระจายความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ ให้สามารถดำเนินการได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (Wiphawin, 2004) ทำให้สามารถพัฒนาฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ในการจัดเก็บองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษารวบรวมให้เป็นระบบมากขึ้น

ฐานความรู้ที่พัฒนาขึ้นนั้นมีระบบการจัดการข้อมูลบนฐานความรู้สำหรับผู้ดูแลระบบในการบันทึกและแก้ไขข้อมูลองค์ความรู้ ที่เป็นรูปแบบเนื้อหา รูปภาพ และวิดีโอ ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการความรู้ที่สามารถปรับปรุงเนื้อหาองค์ความรู้ให้มีความครบถ้วน ทันสมัย และสอดคล้องตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานได้ตลอด และมีการแสดงผลข้อมูลบนฐานความรู้ทางวัฒนธรรมไทยผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อสืบค้นและเรียกดูข้อมูลองค์ความรู้ทางด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมในการนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตายของชาวไทยวนได้ง่ายและรวดเร็ว ซึ่งเป็นกระบวนการในการเข้าถึงองค์ความรู้และเปิดโอกาสให้เลือกใช้องค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมถึงยังทำให้สามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในวงกว้างได้มากขึ้น และเกิดการเรียนรู้หมุนวนกลับกลายเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัวคน ตามกระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดวงจรความรู้

ผลการประเมินคุณภาพฐานความรู้ทางวัฒนธรรม ด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายโดยผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี

สารสนเทศ ทำให้ได้แนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงพัฒนาฐานความรู้ที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสามารถจัดเก็บองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยวนที่มีความครอบคลุมในเรื่องของเนื้อหา และวิธีในการเข้าถึงองค์ความรู้บนฐานความรู้ได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งเหมาะสมกับพฤติกรรมของคนในยุคปัจจุบัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ พัฒนา พื้นฟูองค์ความรู้ดั้งเดิมให้คงอยู่ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อบุคคล องค์กร และประเทศชาติได้กว้างขวางมากขึ้น

ทั้งนี้จากผลการศึกษาวิจัยดังกล่าว สามารถบรรลุเป้าหมายในการจัดระบบองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ในการใช้เป็นเครื่องมือรวบรวม จัดเก็บ และเข้าถึงองค์ความรู้ได้สะดวกและง่ายขึ้น โดยข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยคือการจัดการความรู้วงจรความรู้ (SECI Model) เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดสำหรับการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม เพราะต้องอาศัยการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ฝังลึกจากตัวบุคคลให้กลายเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง แล้วหมุนวนกลับเป็นความรู้ในตัวเองอีกครั้ง ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือหน่วยงานในการอนุรักษ์รักษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา และบุคคลทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ถึงความเป็นมาของชนชาติพันธุ์ที่เป็นบรรพบุรุษของตนเอง และเป็นการกระตุ้นคนรุ่นหลังให้เกิดจิตสำนึกในการสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ไม่ให้สูญหายไป

6. ข้อเสนอแนะ

1) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมในด้านการนับถือผี การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตายของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมถึงการศึกษาทางวัฒนธรรมของชาวไทยวนให้ครบถ้วน จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยวนทั้งในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และชาวไทยวนในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจถึงการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยวนได้มากขึ้น

2) ควรปรับปรุงฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะควรมีการแสดงผลแหล่งที่มาในทุกส่วนของเนื้อหาองค์ความรู้ เพื่อสะดวกในการเชื่อมโยงไปยังแหล่งความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงควรปรับปรุงแบบการเข้าถึงฐานความรู้ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของคนในปัจจุบันที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว และง่ายต่อการใช้งาน เพื่อสามารถกระจายองค์ความรู้ไปใช้ในวงกว้างได้มากขึ้น และควรมีการทดลองใช้ฐานความรู้ทางวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยวนในพื้นที่จังหวัดเชียงรายกับกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ใช้งานจริง ได้แก่ นักวิชาการ นักวิจัย ผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ

ทั้งในสถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน รวมถึงผู้ที่สนใจด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ เพื่อนำผลการทดลองมาปรับปรุงฐานความรู้ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้ให้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- Aiamsiriwong, O. (2015). **Database systems**. Bangkok: SE-EDUCATION.
- Chotirat, S. (2018). **Thai Yuan-Kon Mueang**. Nonthaburi: Sripanya.
- Khruethai, P. (2009). **Healthy families under Lanna traditions: Lifestyle and healthcare of the youth**. Chiang Mai: Moradoklanna.
- Leepreecha, P. (2017). **Lanna Thepharak: from guardian ghost hall towards shrine statue and monument**. Chiang Mai: Center for Research and Academic Service, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University.
- Maneewan, T. (2007). **Folk performing arts of Thai Yuan ethnic volume 1**. Chiang Mai: Social Research Institute Chiang Mai University.
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). **The knowledge creating company**. New York: Oxford University Press.
- Sangsit, W., et.al. (2010). **“Kwan” power of life Thai people: case study of Chiang Rai Province**. Chiang Rai: Humanities: Chiang Rai Rajabhat University.
- Wiphawin, N. (2004). **Knowledge management and knowledge center**. Bangkok: S.R. Printing Massproducts.